

Meer platteland voor de stedeling

Herinrichting landschap dient niet alleen boerenbelang

FOTO CARLO TER ELLEN

Ten noorden van de Twentse steden staan verschillende landinrichtingsplannen op het programma. Ze dienen al lang niet meer in de eerste plaats de boerenbelangen. In de nieuwe plannen is in ruime mate rekening gehouden met de recreërende stedeling. Een gesprek met landschapsarchitect Kees Kloosterman. Leve eik en meidoorn, dood aan de coniferen.

Door Bert Diphooen

Er zijn nog maar een paar stukken Twente over. Twente is Twente niet meer. Landschapsarchitect Kees Kloosterman (51) moet het tot zijn spijt vaststellen. Hij rekent het daarom tot zijn plicht zo veel mogelijk verdwenen stukken terug te halen. En dat kan. De ondergrond is er nog altijd geschikt voor en een aantal landinrichtingsplannen biedt mogelijkheden om de restauratie van Twents landschap ook daadwerkelijk aan te pakken. De herinrichting Saasveld-Gammelke wordt binnenkort uitgevoerd. De planvoorbereiding is in zijn laatste fase, die van de bezwaarprocedures. De verwachting is dat het veldwerk deze zomer kan beginnen. Voor het aangrenzende gebied, het plan Enschede-Noord, begint op korte termijn een eerste voorlichtingsronde. Niet alleen voor boeren en buitenlui, maar ook voor de (recreërende) stedeling. Want de plannen raken de noordelijke randen van Hengelo en Enschede. De ont-

werpers rekenen het mede tot hun taak om in die grensgebieden de stedeling meer ruimte te bieden dan nu. Kloosterman is één van de mensen die daarmee bezig is. Naast milieudeskundigen, bodem- en waterkundigen, civiel-technici en landbouwdeskundigen is hij een van de specialisten van de Dienst Landelijk Gebied Overijssel, de instantie die de steeds complexere landschapsplannen en ruilverkavelingen ontwikkelt en uitvoert. Kloosterman: 'Wie nu de stad uit wil loopt al snel dood op een gesloten landgoed of een boerenbedrijf, en natuurlijk is het begrijpelijk dat een boer liever niet Jan en Alemans op zijn grond ziet. Maar de belasting betalende stedeling heeft er toch ook recht op het landschap te beleven.' Dus, zegt hij, moeten er zoveel mogelijk borden met verboden toegang verdwijnen, en dienen er plekken te komen waar de mens vrij kan verblijven. 'Ruimte voor de spelende mens'. Zo ziet Kloosterman dat voor zich. Maar die mens

moet dan wel zich zelf vermaken, voor speeltuig zal de landschapsarchitect niet makkelijk zorgen. Hij is nu eenmaal niet gecharmeerd van 'tuinharken'. En daarmee doelt hij niet alleen op het gereedschap, maar ook op collega's die van strakke paden, ruime parkeerplaatsen en ingerichte picknickplaatsen houden. Kloosterman ziet eerder heil in een stel ruige hectares, waar loslopende mensen de ruimte delen met loslopende beesten, waar de spelende mens zelf maar moet zien waar hij zijn voertuig stalt, en waar hij maar een paar stenen moet opscharrelen om een barbecue te bouwen, mocht hij daar zin in hebben. Desgewenst is de architect bereid ervoor te zorgen de stenen aan te voeren, mochten die niet voorhanden zijn. Zo speelt hij met de gedachten om ergens ten noorden van Enschede een gebied beschikbaar te stellen aan kunstliefhebbers, een domein waar natuurlijk materiaal aanwezig is om mee te werken. Maar dat is toekomstmuziek. En er ook op andere fronten veel te doen. Kloosterman heeft bijvoorbeeld de oorlog verklaard aan de coniferen en vergelijkbare siergewassen. Het gebied - zowel Saasveld-Gammelke als Enschede Noord - zit naar zijn mening veel te vol met kwekerijen die het landschap verpesten. Natuurlijk, hij heeft begrip voor het economisch belang. Maar dat is geen reden, vindt hij, om het zonder slag of stoot te aanvaarden. 'In die zin', geeft hij toe, 'is zijn beroep inderdaad frustrerend.' Het uitzicht op een authentiek stukje Twente wordt op te veel plaatsen belemmerd door coniferenhagen op een stukken platgespoten grond. Het druist in tegen wat hij noemt de 'geest van het landschap'. En die, bezweert hij, moet je eerst aanvoelen voordat je wat onderneemt.

INFOGRAPHIC MARCEL WAANDERS

Hij heeft tot zijn genoegen plekken aange troffen, waar die oude sfeer nog wel te vinden is. 'Sleedoorns en meidoorns, die zo prachtig bloeien in het voorjaar. Die horen hier thuis.' Hij weet nog plevuur te vinden en wilde vruchtbomen. Hij heeft prachtige zandwegen gezien. 'En ik ken plekken met elzen, zo mooi dat je je ogen niet gelooft.' Wat hem ook opviel was dat het landschap beter en mooier wordt, naarmate het verder naar het oosten ligt. Daar, vrijwel op de grens met Duitsland, ligt de stuwwal die in de ijstijd is opgestoten en die als de natuurlijke architect van het oorspronkelijke Twentse landschap mag worden beschouwd. Immers vanaf deze wal loopt het water Twente in, tot het

op een breukvlak stuit, dat ook al omstreeks de ijstijden is ontstaan dwars door het gebied van Saasveld/Weerselo. Op die breuk is aan de oostkant het dichte keileem de grond ingedrukt, op de westelijke snede van de breuk is het aan de oppervlakte gebleven, als een soort ondergrondse dijk. Langs die dijk welt het water dus naar boven, en daar ook vindt men nog steeds belangrijke natuurgebieden. 'Ze liggen waar ze liggen moeten,' stelt Kloosterman opgelucht vast. Hij zal ze dan ook koesteren. Rond tal van die gebieden worden weilanden bestemd tot reservaatgebieden, aangekocht door (o.a.) staatsbosbeheer en onder strikte gebruiksvoorwaarden terug verhuurd aan boeren,

of ingericht ten bate van de spelende mens. 'Respect voor het landschap' zegt Kloosterman, is hierbij altijd een eerste vereiste. Zelf waagt hij pas in laatste instantie zijn potlood op papier te zetten om daadwerkelijk iets te ontwerpen. Met name in de buurt van de steden zullen dat singels zijn en strategisch geplaatste boompartijen. Maar ook complete herinrichtingen van beekgebieden (o.a. bij Deurningen) komen aan de orde, net als de inrichting van groene verbindingstroken tussen grotere natuurgebieden. Uiteraard staat de zorg voor de beken centraal. Ook al zijn het vaak nauwelijks zichtbare lopen, waardoor het 'water de stuwwal afraast'. Smalle, diepe sleuven, die verderop samenkomen in kalmer water, dat uiteindelijk richting Regge meandert. Zo is er onder Borne een meerstromengebied ontstaan, waaraan Kloosterman grote aandacht wil geven: 'Ik ben gek op dat gebied.' Met de beekverbeters van het Waterschap overlegt hij over gewenste profielen, de ruimte voor beekoeveren en en plekken voor retentiegebieden, waar in waterrijke tijden overstromingen plaats mogen hebben. Kloosterman wil er voor waken dat de beken nieuwe stijl toch weer volgens uniforme maatstaven worden ingericht. Er is, vindt hij, in het algemeen toch al te veel 'regelneverigheid'. Uiteindelijk, denkt hij, kan een goed landschap dat met respect wordt behandeld, best wat velen. 'Laat een boer toch eiken op zijn erf zetten. Dat wil hij wel als hij er ook eens één zonder problemen mag kappen, wanneer die in de weg staat. Als dat met verstand gebeurt merkt niemand daar iets van.'